

Mælkeribruget i Danmark 1915.

Af Professor *Bernhard Bøggild*.

Nu har det i 30 Aar været overdraget mig af Tidsskriftets vekslende Redaktører at skrive den aarlige Mælkeriberetning; men aldrig før har jeg haft et Aar at skildre som det nu forløbne. — Ikke alene har Verdenskrigen hele Aaret spredt Rædsel og Ulykker rundt om os og foraarsaget Utryghed og talrige Vanskeligheder indenfor vort lille Lands Omraade, men tilmed har vi hele Aaret haft talrige Tilfælde af Mund- og Klovesyge, vi har haft Foderknaphed, haarde Frostangreb baade i Slutningen af Juni og i September, Sommertørke og talrige Indgreb fra Regeringens Side i den personlige Handlefrihed, som Nutidens Landmænd tidligere aldrig har kendt Mage til. Og nu, da Aaret er forbi, maa vi dog prise os lykkelige ved, som det er gaaet. Vi har vedblivende kunnet bevare vor Neutralitet, og det danske Husdyrbrug og Mælkeribrug er kommet forholdsvis godt igennem alle Vanskeligheder og har, som i saa mange tidligere Aar, været en god og solid Indtægtskilde, som der er blevet værnet godt om af de forskellige Organisationer, blandt hvilke særlig De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation har gjort et godt Arbejde.

Høsten i 1914 havde givet et meget forskelligt Udbytte i de forskellige Egne, og da der mange Steder kun var meget smaa Beholdninger af Halm og Hø, og da Turnips og Rutabaga ogsaa mange Steder kun havde givet smaa Afgrøder, og Tilførslen af Oliekager og andre Han-

delsfoderstoffer formedelst Krigsforholdene var meget usikker, og Kul og alle indførte Varer var stærkt stigende i Pris, mente de fleste Landmænd det rigtigst at spare paa alle tilstedeværende Beholdninger. — Man søgte først og fremmest at udnytte den tilstedeværende Efteraarsgræsning saa nøje som muligt, og deraf fulgte, at mange Steder fandt Indbindingen saa sent Sted, endog for Malkekøernes Vedkommende, at efter Forlydende mange Landmænd senere maatte fortryde, at de havde ladet Køerne tabe saa meget i Mælkemængde, at det ikke senere lykkedes at faa dem til at give det sædvanlige Udbytte.

En medvirkende Aarsag til Nedgang i Mælkemængden først paa Vinteren var det ogsaa, at de høje Priser paa Handelsfoderstoffer og den stærke Efterspørgsel efter saavel Heste som Kvæg og Svin til Slagtning foranledigede, at man i de fleste Egne af Landet i usædvanlig Grad formindskede Besætningerne ved Salg til gode Priser ikke alene af Heste og Svin, men ogsaa af Køer. Og dertil kom, at Mund- og Klovesygen ogsaa bidrog til at formindske Mælkemængden først i December paa Øerne og senere ogsaa i Jylland.

Heldigvis blev Vinteren mild. Der kom nok noget Sne i Slutningen af November, men det blev snart igen Tøvejr, og Vejret vedblev at være mildt indtil 6. Januar. — Der kom da en Frostperiode, men det var kun i det nordlige Jylland, at der kom saa meget Sne, at der i Midten af Maaneden blev Togstandsninger og Vanskeligheder for Mælkevognene at naa frem gennem Snedriverne. Den sidste Halvdel af Januar gav kun saa meget Frost, at der netop blev Lejlighed til at faa samlet Is nok til at fylde Ishusene.

Allerede 2. Februar blev det atter Tøvejr, og ved Maanedens Midte viste Eranthis og andre Foraarsbebudere sig i vore Haver, men omtrent samtidig (18. Februar) spredte »den tyske Blokade af alle Englands Kyster« stor Ængstelse for, hvorledes det skulde gaa saavel med de haardt tiltrængte Tilførsler

af Foderstoffer som med vor Eksport til England. Nogle danske Skibe med Oliekager, Majs m. m. blev sænkede i den sydlige Del af Vesterhavet, og et Par store tyske Luftskibe strandede ved Fanø Vesterhavsbad og ved Blaa-vandshuk; men de danske Englandsbaade vedblev dog at sejle og undgik vidunderligt de talrige Miner, af hvilke mange drev i Land baade paa Jyllands og Norges og Sveriges Kyster, saaledes at den af Mælkerier og Slagterier oprettede Krigsforsikring i 1915 ikke har haft et eneste Havaritilfælde at erstatte, og store Forsikringsbeløb er saaledes hidtil sparede.

Skibsfarten holdtes nogenlunde gaaende; men Fragterne steg og dermed Varepriserne. Særlig Kul og Foderstoffer var ofte vanskelige at faa i sædvanlig Kvalitet og i tilstrækkelig Mængde, og f. Eks. Havre svingede fra 17 til 32 Kr. pr. 100 kg, Majs fra 16 til 24 Kr. og 43 pCt.'s Bomuldsfrøkager fra 15½ til 24 Kr. pr. 100 kg, hvorhos Regeringens Forbud f. Eks. mod Opfodring af den hjemmeavlede Rug var et usædvanligt Indgreb i den danske Bondes Handlefrihed og følte særlig trykkende i de Egne af Jylland, hvor man vitterlig havde dyrket Rugen for som sædvanlig at opfodre en Del af den. Skummetmælk blev en efterspurgt Vare til Fodring af Kalve, som man søgte at opdrætte i størst muligt Antal, og de høje Priser paa Havre og Hø foranledigede, at man paa mange Mælkerier vedtog at forhøje Betalingen for Mælkekørselen for at støtte Kuskene, der jo i Reglen hører til de i økonomisk Henseende mest vanskelig stillede Andelshavere.

I Marts fik vi flere Gange Frost og Sne. Den 19. Marts kom der endog en haard Snestorm fra Nordost med 5—6° Kulde, og Maaneden ud vedblev det at være koldt og raat Vejr, saa at Jorden endnu i Paasken i Begyndelsen af April var helt ubekvem. Vejene var tunge at færdes paa i det ofte taagede Vejr, og man længtes meget efter Foraarsgræsset for ved dets Hjælp at faa Mælkemængden forøget. I Marts og April fandt man Smørprisen lav i Sammenligning med Prisen paa Foder-

stoffer, og de høje Ostepriser gav nok Ostehandlerne noget at tænke paa, men gav ikke mange Penge til Andelshaverne, fordi de fleste Mælkerier kun havde lidt Mælk at lave Ost af; Andelshaverne kunde ikke undvære den.

Det var først i Slutningen af April, at vi fik smukt Foraarsvejr, og i de første Dage af Maj faldt der en velgørende Regn, hvorefter Græsset kom godt frem, saaledes at det blev muligt at lade Køerne komme noget ud og derved spare paa det kostbare Krafftoder. Men midt i Maaneden fik vi nogle Dage med kold Regn og Storm, saa at meget Kvæg helst maatte have været taget i Hus igen — i hvert Fald om Natten —, og det var først i Pinsedagene, 23.—24. Maj, at vi fik den længe ønskede Varme.

Det frodige Foraarsvejr blev dog kun af kort Varighed. Allerede i Begyndelsen af Juni blev Vejret temmelig tørt, og med Ængstelse hørte man om talrige Udbrud af Mund- og Klovesyge. Landmændene ønskede Regn, men lige ved St. Hansdag (22.—23. Juni) fik vi Nattefrost, saaledes at talrige Kartoffelmarker i Jylland og den nordlige Del af Fyn blev sorte, Rugen tog Skade i Toppen, og Græsset blev standset i Væksten, saaledes at Udsigterne til en god Avl i betydelig Grad forringedes. Mange Landmænd maatte lade Køerne afgræsse de Kløvermarker, der var bestemte til Høslæt, og enkelte Steder maatte man endog i Begyndelsen af Juli lade Køerne komme i Engene for dog nogenlunde at holde Mælkemængden oppe, og de fleste Mælkerier fik ingenlunde den Mælkemængde, man havde ønsket, særlig for at kunne udvide Osteproduktionen. — Priserne baade paa Ost, Smør og Sødme til Byerne steg, men man kunde ikke tilfredsstille Efterspørgslen, og i hele Juli Maaned var der Uro og Ængstelse i Luften. Der faldt vel en Del Tordenbyger, der nogle Steder gjorde Gavn, men de forarsagede ogsaa mange Ildebrande, og Vejret var vedvarende koldt og blæsende, og særlig paa de lette Jorder

frygtede man Misvækst og Fodermangel, og mange Køer blev solgte; men de blev jo højt betalte.

I Begyndelsen af August blev det heldigvis bedre. Der kom hyppig Regn, og Vejret var køligt, saa Høsten trak lidt ud og blev forholdsvis sen; men det var godt. Græsset blev igen frodigt, og i det smukke Septembervejr blev Kornhøsten godt bjærget. Mængden af Halm blev lille, men Kærneudbyttet blev bedre, end det havde set ud til. Rodfrugtmarkerne kom sig godt, og Efteraarsgræsningen blev mange Steder endog ualmindelig god, indtil Nattefrosten 17.—18.—19. September standsede Væksten og vel ogsaa blev en Ulempe for Køerne; men meget Kvæg blev dog ude til langt ind i Oktober, da omsider en slem Nattefrost 25. Oktober standsede al Plantevækst og beskadigede mange Roer.

Det var saaledes med mange Vanskeligheder og Ængstelser, at Aaret forløb, og endnu skal det i saa Henseende nævnes, at der jo er en stor Mængde Varer, som man i Nutidens Landbrug og Mælkeribrug er vant til at betragte som Nødvendighedsartikler, og som man plejer at skaffe sig med kort Varsel pr. Brev eller Telefon, men som det nu under Krigen blev vanskeligt og dyrt at faa. Det er ikke alene Kul, Foderstoffer, Kunstgødninger og alle Slags Kemikalier, hvoraf Forsyningerne er blevne uregelmæssige og dyre. I Efteraaret 1914 og i Løbet af Vinteren blev det galt med Smørsalt, Olie, Pergament, Smørfarve, Osteløbe m. m., som Mælkerierne nu vilde forsyne sig med, men hvoraf Fabrikanten og Handlende kun raadede over meget begrænsede Partier. — F. Eks. Osteløbefabrikanten, der plejer at faa russiske Løber, maatte nu opfordre danske Slagtere og Landboere til at tage Vare paa Kalveløberne. Og trods Forbud mod Udførsel af en lang Række Varer er disse dog stegne i Pris, og Driftsudgifterne ved Produktionen af Mælk og Mælkeriprodukter er jo derved efterhaanden stegne i betydelig Grad, samtidig med at Lønninger til Arbejdere og Medhjælpere i Landbrug og Mælkeribrug maatte forhøjes,

noget fordi en Del Mandskab stadig holdes inde ved Sikringsstyrken, men dog mest fordi Prisstigningen paa alle Fornødenheder i de fleste Husholdninger er bleven følt som en hidtil ukendt Dyrtid.

Paalidelig Belysning af de vigtigste af disse Forhold angaaende Landets Indførsel og Udførsel maa man savne i Aar, da Statistisk Departement tilbageholder de i saa Henseende nødvendige Oplysninger, men i dette Tilfælde kan det derfor være af desto større Interesse at undersøge Resultaterne af Aarsregnskaberne paa nogle Andelsmælkerier, og heldigvis kan vi atter i Aar benytte de samme 5 Mælkeriers Aarsregnskaber, som nu i mange Aar velvillig har været stillede til Raadighed.

Det fynske Andelsmælkeri, hvis Regnskab har været omtalt i de elleve foregaaende Aarsberetninger, har i Aaret 1. November 1914 til 31. Oktober 1915 modtaget 8,121,628 Pd. Sødmælk i Sammenligning med, at der i 1913—14 blev modtaget 8,754,700 Pd. og i 1912—13 8,462,700 Pd., hvorhos det maa erindres, at Mælkemængden i 1913—14 vilde være bleven meget større, om ikke Krigen var udbrudt, og Folk for at spare paa Kraftfoderet havde ladet Køerne gaa alt for længe ude om Efteraaret, saaledes at Mælkeriet i September og Oktober 1914 kom til at modtage daglig indtil 3000 Pd. Mælk mindre end paa samme Tid de foregaaende Aar. — Her ses altsaa Nedgangen i Mælkeproduktionen i Efteraaret 1914 at være fortsat ind i 1915, idet Andelshaverne, efter Mælkeribestyrerens Meddelelse, vedblivende sparede paa de dyre Oliekager og endog begyndte at sælge en Del af Køerne; og det var først Tid efter anden hen mod Vinterens Slutning, at man, opmuntret af de gode Priser paa Smør og Ost, begyndte at fodre noget bedre, saaledes at den sædvanlige Mælkemængde efterhaanden atter blev naet.

Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør, der i 1913—14 og i 1912—13 var henholdsvis 25.5 og 25.4, har i 1914—15

kun været 24.55 Pd., altsaa særdeles gunstigt, og Smørprisen, der i de nævnte to Aar var henholdsvis 105.6 og 102.9 Øre pr. Pd., har i 1914—15 været 136.87 Øre pr. Pd. — Skummetmælk og Kærnemælk afregnes her Andelshaverne til 3 Øre pr. Kande, og dernæst maa det bemærkes, at i den ret betydelige Butikshandel har Prisen for Skummetmælk og Kærnemælk hele Aaret kun været 2 Øre pr. Liter, medens der for Sødsmælk blev taget 10 Øre og først efter 12. Oktober, da Smørprisen steg til 205 Øre pr. Pd., 15 Øre pr. Liter, hvilket maa siges at være meget lave Priser, naar der ses hen til Priserne, som opnaaedes ved Salg af Smør og Ost; men man har fundet sig i Tabet og holdt de nævnte lave Detailpriser for her, som mange andre Steder, at hjælpe Smaaafolk.

Ostproduktionen, siger Mælkeribestyreren, har i Aar været en ren Guldgrube. Ost har været let at sælge til høje Priser, og den Blandingsost, der sidste Aar kostede 25 Øre pr. Pd., er i Aar blevet betalt med 60—62 Øre pr. Pd. og endda i ret frisk Tilstand; men til Leverandørerne og i Detailhandelen blev man staaende ved en Pris af 25—30 Øre pr. Pd. — Der er til Ostproduktion anvendt 1,390,000 Pd. Skummetmælk og Kærnemælk samt 226,000 Pd. Sødsmælk, og omtrent Halvdelen af Osten er solgt hjemme til de nævnte lave Priser, men desuagtet viser Osteregnskabet et Overskud af over 20,000 Kr.

Trods de nævnte lave Priser i Detailhandelen og til Andelshaverne bliver Nettoudbyttet, hvortil Mælken er udbragt, 23.82 Øre pr. Kande, altsaa meget nær 6 Øre pr. Pd., medens det tilsvarende Tal for 1913—14 var 4.5 Øre pr. Pd.

Det samme store, meget mønsterværdige jyske Andelsmælkeri med stor Ostproduktion, som har været omtalt hvert Aar siden 1894, har i Aar indsendt omstaaende Regnskab for Tiden 30. Oktober 1914 til 29. Oktober 1915.

Mælkemængden har her i 1915 været 10,829,108 Pd., medens den i 1914 og i 1913 var henholdsvis 11,349,675 Pd. og 10,547,382 Pd., og Forbruget af Mælk til 1 Pd. Smør er gaaet ned fra 25.4 i 1914 og 25.3 i 1913 til nu i 1915 at være 25.27. — Transporten af Fløde over Grænsen og Kærning Syd for Grænsen for Mælkeriets Regning, der her har været brugt i nogle Aar, hørte jo op straks efter Krigens Udbrud, da Tyskland ophævede Smørtolden, og Smørrets Salgspris, der i 1914 og 1913 var henholdsvis 106.24 og 108.2 Øre pr. Pd., har i 1915 været 140.3 Øre. — Der har altsaa i 1915 i Sammenligning med 1914 været en noget mindre Mælkemængde, en lille Stigning i Smørudbyttet af Mælken og en stor Stigning i Smørprisen.

Der er blevet ostet 1,535,869 Pd. Sødsmælk, 2,425,915 Pd. Skummetmælk og 68,816 Pd. Kærnemælk, altsaa lidt over 4 Mill. Pd., medens der i 1914 blev ostet 3.3 Mill. Pd. af omtrent samme Blandingsforhold. Der er ligesom tidligere Aar lavet Goudaost, Edamost, Taffelost og 25 pCt.'s Ost; men de høje Priser har foranlediget, at der er blevet lavet Ost af saa meget Mælk, som Andelshaverne har kunnet undvære. Der er solgt Ost for 196,000 Kr. og solgt og tilbageleveret Valle for godt 9000 Kr., saaledes at Osteregnskabet balancerer med 205,400 Kr.; og hvad Salget angaar, skriver Bestyreren, at han ikke har benyttet Eksporten i ret stor Udstrækning, men har søgt at knytte sin gamle faste Kundekreds endnu fastere til sig ved stadig at holde de gamle Kunder forsynede, og paa den Maade gaar Salget fremdeles godt, og Mælken udnyttes til en usædvanlig høj Pris, idet den gennemsnitlige Pris i Engros-Handelen for ialt 335,363 Pd. af de nævnte forskellige Slags Ost har været 55.3 Øre pr. Pd., medens det tilsvarende Tal for 1914 var 36.5 Øre pr. Pd.

Har saaledes Salgsprisen for Smør og Ost været meget høj, har dog ogsaa Driftsudgifterne været store, og ved Sammenligning af Aarsregnskaberne maa det særlig paapeges, at Udgiften til Brændsel er steget

UDGIFTER

paa et jysk Andelsmælkeri med stor Osteproduktion.

	Ialt Kroner	Øre pr. 1000 Pd. Mælk
Kørsel af Mælk m. m.	15841.98	146.3
Kul	7524.53	69.5
Smørdritler, Pergament m. m.	5762.95	53.3
Olie	350.00	3.2
Lønninger	9430.20	87.1
Salt, Farve, Løbe, Kalk, m. m.	3511.94	32.4
Inventarets Vedligeholdelse	3760.47	34.7
Mælkevognenes Vedligeholdelse	979.55	9.0
Bygningernes Vedligeholdelse	707.55	6.5
Regnskabsbøger, Porto, Rejser m. m.	644.91	6.0
Renter, Skatter og Afdrag	804.59	7.4
Andre Udgifter	1180.38	10.9
Ialt ...	50499.05	466.3

INDTÆGTER

paa et jysk Andelsmælkeri med stor Osteproduktion.

Salg af 361590 Pd. Smør (à 140.3 Øre)	507428.54 Kr.
— - 349932 - Ost	196146.08 —
Andelshaverne 6222743 Pd. Skum- og Kærnemælk.	62227.43 —
— 3704960 - Valle	2836.78 —
Salg af Mælk og Fløde	14998.12 —
Andre Indtægter	659.52 —
Ialt ...	784296.47 Kr.

Der er ialt indvejet 10829108 Pd. nymalket Mælk, alt-
 saa er Mælken udbragt i 7.24 Øre pr. Pd.
 Der er udbetalt til Andelshaverne for Mælk. 5.20 — —

Forskel 2.04 Øre pr. Pd.

Driftsudgift. 0.47 — —

Overskud ... 1.57 Øre pr. Pd

fra 41.5 til 69.5 Øre pr. 1000 Pd. Mælk, Kørselsudgiften fra 121.9 til 146.3 Øre, Olie fra 1.9 til 3.2 Øre og Salt, Farve, Løbe, Kalk m. m. fra 15.4 til 32.4 Øre pr. 1000 Pd. Mælk; men den endelige Nettopris, hvortil Mælken er udbragt, er jo høj, nemlig 6.77 Øre pr. Pd. eller 27.08 Øre pr. Kande, medens de tilsvarende Tal for 1914 var 4.97 Øre pr. Pd. og 19.88 Øre pr. Kande. — Skummetmælk og Kærnemælk er begge Aar tilbageleveret Andelshaverne til 1 Øre pr. Pd.; og som sidste Aar bebudet er der i Begyndelsen af 1915 blevet indlagt Kølemaskine og en større Dampmaskine, samtidig med at det gamle Ishus blev forandret til Ostelager, og der blev opstillet Syrningskar, saaledes at de Andelshavere, der ønsker det, kan faa Skummetmælk hjem i syrnet Tilstand.

Det vestjyske Andelsmælkeri, hvis Regnskab har været omtalt i de foregaaende 14 Aarsberetninger, og hvor der i 1914 kom en ny Bestyrer, har i Tiden fra 23. Oktober 1914 til 21. Oktober 1915, som omstaaende Regnskab viser, indvejet 10,427,258 Pd. Sød-mælk, medens der i 1914 trods den daarlige Sommergræsning blev indvejet 11,042,107 Pd., og Bestyreren skriver, at Nedgangen i Mælkemængden, der ogsaa har fundet Sted paa de omliggende Mælkerier, skyldes dels, i Vinterhalvaaret, Foderstoffernes forholdsvis høje Pris og dels den lange Tørke i Forsommeren. — Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør, der i 1914 var naaet ned til det for Vestjylland meget lave Tal 25.34, har i 1915 været 25.90 Pd., og Driftsudgifterne pr. Pd. Smør, der i 1914 var 10.2 Øre, er i 1915 steget til 13.8 Øre pr. Pd., altsaa ikke mindre end 3.6 Øre pr. Pd. Smør, en Stigning, der skyldes forøgede Udgifter særlig til Mælkekørsel, Kul, Olie, Salt m. m., men ogsaa til Lønninger; og Gælden er i Aarets Løb blevet forøget fra 6200 Kr. til 44,600 Kr., idet der er foretaget en betydelig Ombygning, anskaffet Kølemaskine og andre nye Maskiner, indført Skummetmælks-

UDGIFTER
paa et vestjysk Andelsmælkeri.

	Ialt Kroner	Øre pr. 1000 Pd. Mælk
Kørsel af Mælk	30034.29	288.0
— - Kul, Smør m. m.....	321.83	3.1
Lønninger	6101.00	58.5
Brændsel	7245.99	69.5
Dritler og Pergament m. m.....	5924.90	56.8
Olie og Fedt	271.04	2.6
Salt, Farve, Løbe, Papir og Rengørings- artikler	1450.44	13.9
Vedligeholdelse af Bygninger og Vej....	383.00	3.7
— - Inventar.....	684.65	6.6
Skat, Renter og Afdrag paa Gæld	3022.53	29.0
Andre Udgifter.....	3946.61	37.8
Ialt...	59386.28	569.5

INDTÆGTER
paa et vestjysk Andelsmælkeri.

Solgt 402550 Pd. Smør (à 132.88 Øre)	534916.73 Kr.
— 9953707 - Sk.- og Kærnem. til Andelsh. à 1/2 og 3/4 Ø. pr. Pd.....	64779.53 —
— 42178 - Skummetmælk à 1 Øre pr. Pd.	421.78 —
Andre Indtægter.....	3112.95 —
Ialt...	603230.99 Kr.

Der er ialt indvejet 10427258 Pd. Sødsmælk, som er
udbragt i 5.785 Øre pr. Pd.

Der er udbetalt Andelshaverne for Mælk 479430 Kr.

07 Øre, altsaa 4.596 — —

Forskel 1.189 Øre pr. Pd.

Driftsudgift..... 0.570 — —

Overskud ... 0.619 Øre pr. Pd.

syning og bygget en ny Bestyrerbolig*), alt imedens Mælkeriet, omend med noget Besvær, har været holdt i Drift hele Tiden.

Smørprisen, der i 1914 var 105.96 Øre pr. Pd., har i 1915 været 135.43 Øre, altsaa i meget væsentlig Grad højere, og derved er det blevet muligt, trods den nævnte Stigning i Driftsudgifterne pr. Pd. Smør, og trods det, at Skummetmælk og Kærnemælk her afregnes til kun $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ Øre pr. Pd. og sælges i Detail til 1 Øre pr. Pd., at udbringe Mælken til en Nettopris af 4.596 + 0.619 Øre pr. Pd. eller 20.86 Øre pr. Kande, medens det tilsvarende Tal for 1914 kun var 16.932 Øre pr. Kande, der jo dog blev karakteriseret som et fuldtud godt Resultat i Sammenligning med alle foregaaende Aar. — Som sædvanlig har der været anvendt 150 Kr. til »Bremsedhaling«, Eftersyn af alt Kvæg paa Egnen for at dræbe Bremselarver, en Foranstaltning, som man erfaringsmæssig har god Nytte af, og som man uden Tvivl gør rigtig i at fortsætte med.

Det tredie store jyske Andelsmælkeri, der har været omtalt i de sidste otte Aarsberetninger, har i Tidsrummet 24. Oktober 1914 til 23. Oktober 1915 indvejet 9,891,226 Pd. Mælk, medens der det foregaaende Aar var 11,108,232 Pd. — Her er altsaa en betydelig Nedgang i Mælkemængden, hvilket skyldes saavel de høje Foderstofpriser i Vinterhalvaaret som en meget daarlig Sommergræsning, der hos mange Andelshavere var saa ynkelig, at de kun havde Valget mellem at sælge Kvæg eller allerede om Sommeren at opfodre ikke alene Græsset, der skulde have været benyttet til Hø, men ogsaa en Del af den grønne Sæd. — Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør er her gaaet ned fra 25.7 til 25.5 Pd., og Smørprisen er stegen fra 107.62 Øre til 138.45 Øre pr. Pd.; men Driftsudgifterne er ogsaa stegne, nemlig fra 480.61 Øre til

*) Alt til en Udgift af 51,551 Kr. 48 Øre.

606.10 Øre pr. 1000 Pd. Mælk, eller med andre Ord fra 12.04 Øre til 14.55 Øre pr. Pd. Smør, og Indtægten af Osteproduktionen har kun været forholdsvis lille, fordi Andelshaverne ikke kunde undvære Mæiken, som de havde haardt Brug for til Husholdningen og til Foder.

Resultatet er saaledes paa Grund af lille Mælmængde og store Driftsudgifter blevet mindre godt, end hvad de høje Priser paa Smør og Ost kunde have givet Haab om, men der er dog naaet 5.88 Øre pr. Pd. Sød-mælk mod 4.50 Øre Aaret før, eller med andre Ord med Skummetmælken afregnet til 3 Øre pr. Kande er Netto-værdien af en Kande Sød-mælk stegen fra 18.0 til 23.5 Øre. — Den i 1914 bekostede Boring efter Vand, Ombygning og Overgang til Syrning af Skummetmælken er man fremdeles godt tilfreds med.

Og endelig det fynske Andelsmælkeri, hvor der i et Par Aar blev tilvirket Kasein, og som har været omtalt i de fire sidste Aarsberetninger, har i Aaret 2. Oktober 1914 til 30. September 1915 indvejet 6,011,285 Pd. Mælk mod 6,452,135 Pd. det foregaaende Aar. — Bestyreren skriver, at denne Nedgang skyldes ikke alene, at Oliekagerne om Efteraaret 1914 var forholdsvis dyre i Sammenligning med Smørret, men ogsaa Sommertørken, der foranledigede, at der maatte anvendes Kraftfoder ved Siden af det sparsomme Græs, eller der maatte sælges Køer, og han mener, at der er blevet solgt ca. 10 pCt. Køer udover det normale Salg; men de blev jo betalte med høje Priser.

Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør er her gaaet ned fra 25.17 Pd. til 24.78 Pd., og Smørprisen er stegen fra 106.07 Øre til 131.85 Øre pr. Pd.; (det maa jo her tages i Betragtning, at Aaret gaar fra Oktober til September, og at Smørprisen i Oktober 1914 var lav, medens den var meget høj i Oktober 1915).

Om Osteproduktionen, der jo her er forpagtet ud,

saaledes at Lagringen foregaar i Odense, skriver Bestyreren, at Kontrakten var blevet fornyet for tidlig, saa at Aarets høje Ostepriser ikke i helt tilfredsstillende Grad kom Mælkeriet til Gode. For Kalenderaaret 1915 har Kontrakten med Forpagteren været 2 Øre pr. Pd. Skummetmælk og Vallen frit tilbage; men fra Nytaar 1916 skal Prisen være 4 Øre pr. Kande Skummetmælk, naar Centrifugeosten koster 15 Øre pr. Pd., stigende med $\frac{1}{5}$ Øre for hver Øre, Osteprisen stiger pr. Pd., medens Sød-mælken skal betales efter Mælkeriets Forbrug til 1 Pd. Smør med Smørprisen og Skummetmælken fradrages og betales som ovenfor nævnt.

Endvidere skriver Bestyreren, at efter at nogle Mangler ved Ishusets Isolering var blevne afhjulpne i 1914, har Isen nu holdt sig godt, saaledes at der i 1915 har været Is til Raadighed endog i Slutningen af December. Og han slutter med at sige, at Generalforsamlingen forløb godt, og at Andelshaverne var tilfredse med Resultatet, der blev, at med den tilbageleverede Skummetmælk og Kærnemælk regnet til 1 Øre pr. Pd. er en Kande Sød-mælk udbragt til en Nettopris af 23.8 Øre imod 19.38 Øre pr. Kande det foregaaende Aar og 19.39 Øre i 1913, der jo dog blev anset for et godt Aar.

Disse Eksempler vidner om, at Mælkemængden i det nu forløbne Aar vel har været betydelig mindre end i de nærmest foregaaende Aar, men at Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør ogsaa de fleste Steder har været mindre, samt at Salgspriserne paa Smør og Ost har været saa ualmindelig høje, at man trods en betydelig Stigning i Driftsudgifterne har faaet Mælken udnyttet til en meget højere Nettopris end nogen Sinde tidligere. Men tilføjes maa det for at undgaa mulige Mistydninger, at den her omhandlede Stigning i Driftsudgifterne af nogle Øre pr. Pd. Smør kun omfatter Driftsudgifterne ved Mælkens Behandling paa Mælkerierne, ikke den uden Tvivl meget

større Stigning i Udgiften ved Mælkens Produktion hjemme i Staldene ved Stigning i Foderpriser, Nedgang i Mælkemængde ved Mund- og Klovesyge m. m., som der ikke her er Materiale til at opgøre.

Landbrugsaarets vekslende Smørpriser belyses ved omstaaende Tabel over de maanedlige Gennemsnit af Københavns Smørnotering. Her er saavel Børsudvalgets som Statistikudvalgets Tal sammenstillede med Tallene fra de foregaaende Aar.

Det ses, at Prisen i November, ligesom Tilfældet havde været i Oktober, ikke var meget højere end tidligere Aar, og det var derfor naturligt, at mange Landmænd fandt det rigtigst at spare paa de dyre Oliekager, som det maaske tilmed vilde blive vanskeligt at faa flere af. — I Slutningen af November og i December steg vel

Tabel I.

Maanedlig Gennemsnit af Københavns Smørnotering.

	1912—13		1913—14		1914—15	
	Børsudv.	Statistikudv.	Børsudv.	Statistikudv.	Børsudv.	Statistikudv.
November	109.50	110.00	110.25	110.75	119.00	119.75
December	110.75	111.75	110.75	112.00	131.60	131.80
Januar	107.80	108.20	107.60	109.20	132.00	134.50
Februar	110.50	110.75	104.50	105.50	121.00	124.00
Marts	111.25	112.50	104.50	106.00	125.50	127.50
April	102.25	102.75	98.60	99.60	121.20	122.80
Maj	96.60	97.20	95.75	96.75	126.50	127.75
Juni	99.00	100.50	97.75	98.50	123.00	124.50
Juli	101.60	102.40	107.20	108.00	132.60	134.40
August	101.50	102.50	101.00	102.00	140.75	143.50
September	110.00	110.50	105.25	105.25	150.80	152.20
Oktober	113.20	113.80	118.60	119.40	177.75	177.75
Gennemsnit for hele Aaret	106.06	106.79	105.54	106.48	133.52	135.06

Prisen, men Usikkerheden for Opretholdelsen af Dampskibsfarten blev ved at holde sig og forøgedes yderligere i Februar ved Tysklands Erklæring om Blokade af alle Englands Kyster. Men Eksporten blev dog heldigt holdt gaaende, og Smørpriserne var ikke højere, end hvad Producenterne fandt rimeligt i Forhold til Foderstofpriserne, og Englænderne fik Vinteren igennem omtrent det sædvanlige Kvantum dansk Smør, hvilket kun blev muligt derved, at Flødeeksporten til Tyskland var ophørt, og det kun var forholdsvis smaa Mængder Smør, der gik til Tyskland, Schweiz og Østrig. Ja, ses der hen til, at Indførselen til Danmark næsten var standset og kun omfattede smaa Partier svensk Smør, og at Mælkeproduktionen, som foran omtalt, var mindre end sædvanlig, maa man snarest forbavses over, at Eksporten til England Vinteren igennem kunde blive lige saa stor som under de normale Forhold to Aar tidligere.

Men sidst i Maj indtraadte der en Forandring, som allerede omtalt S. 23 i Redaktionens Artikel om Landbruget i 1915. En stærk Efterspørgsel fra Tyskland med Tilbud om høje Priser truede med at foranledige en stærk Nedgang i Eksporten til England, hvorfor Mejeriforeningernes Fællesorganisation i Hast indvarslede til et Møde i København 12. Juni, hvortil blev indbudt Formænd og Direktører for samtlige Smøreksport-Foreninger samt Bestyrelsen for Eksportør-Foreningen; men da Eksporten allerede i den Uge, hvori Mødet afholdtes, var gledet tilbage i sit vante Leje, og da det ikke mentes nødvendigt af udenrigske Grunde at træffe en bindende Ordning, indskrænkede man sig til at udtale, at det danske Mælkeribrug vilde være daarlig tjent med — for en øjeblikkelig Fordels Skyld — at løbe Fare for at miste vore gode Forbindelser paa det engelske Marked, da det dog fornemmelig maatte blive det Marked, der efter

Krigen skal bære den danske Smørproduktion oppe.

Sommeren igennem gik Smøreksperten derefter fremdeles i sit vante Spor, omend Priserne i Juli og August blev ret høje; men i Slutningen af September kom der igen stærk Efterspørgsel Syd fra, idet tyske og østrigske Opkøbere bød højere og højere Priser, og derfor indvarslede Mejeriforeningernes Fællesorganisation atter til Møde i København 1. Oktober, hvortil blev indbudt Statistikudvalget, Noteringsudvalget, Smørekspert-Foreningerne, samtlige Medlemmer af Eksportør-Foreningen og Konsulent *Harald Faber*, der netop var i Byen. — Mødet resulterede i følgende Udtalelse:

»Foreningen af Eksportører af dansk Smør og Smørekspert-Foreningerne erklærer sig villige til at medvirke til at regulere Smøreksperten i det Forhold, der anses nødvendigt for at sikre vor Import.« Og der blev straks nedsat et 7 Mands Udvalg *) til at udarbejde en Form for Sagens Realisation.

Dette Udvalg, hvis Formand var Fællesorganisationens Formand, Forpagter *Niels Porse*, kunde allerede Torsdag 7. Oktober vedtage en Henvendelse til Landbrugsministeriet, gaaende ud paa, at man maatte anse det for en Nødvendighed at faa Smøreksperten reguleret, men at en saadan Regulering ikke kunde gennemføres, med mindre Retten til at udføre Smør, Fløde og Mælk blev begrænset til kun at omfatte Firmaer, der overfør et nedsat Smørekspert-Udvalg afgav betryggende Erklæringer om at ville fordele Smørret efter de fra Udvalget givne Regler for Eksporten.

Et Par Dage senere tilsagde Ministeriet sin Medvirk-

*) Forpagter *Porse*, Gaardejer *Hans Jensen*, Grosserer *H. Klitgaard*, Grosserer *E. O. Andersen*, Direktør *Kirchhoff*, Direktør *Larsen* (Svendborg) og Forstander *Larsen* (Malling).

ning til en saadan Ordning, og allerede 11. Oktober afholdtes Plenarmøde, hvor Udvalgets Plan for Reguleringen godkendtes, og hvor Ordlyden vedtoges af den Erklæring, som de eventuelt autoriserede Eksportører skulde underskrive, inden Autorisation gaves. Det nedsatte Udvalg genvalgtes som *S m ø r e k s p o r t - U d v a l g* til at administrere Ordningen, og endvidere blev der nedsat et Voldgiftsudvalg til at dømme om Tvistigheder vedrørende Eksportørernes eventuelle Hjemfalden under Straffebehandlingerne.

Den saaledes vedtagne Ordning havde to Hovedformaal:

- 1) At sikre vor Import af Raavarer, Foderstoffer, Kul, Levnedsmidler, Industrivarer m. m. til Landets Behov;
- 2) at søge at bevare vort gamle Smørmarked i England.

Og disse to Formaal søgte man at opnaa ved:

- 1) At stille de forskellige Eksport-Firmaer og Eksport-Foreninger lige i Konkurrencen;
- 2) at sikre Firmaerne, at de kunde beholde deres gamle Forbindelser ved indbyrdes Overenskomster om Eksport-Fordelingen, og
- 3) at fordele Fortjenesten paa de forskellige Markeder ligeligt til Mælkerierne.

De to første af disse tre Punkter forklarer Formanden, Forpagter *Porse* *), ved følgende Eksempel:

Man tænker sig to Firmaer, af hvilke det ene tidligere har eksporteret alt sit Smør til England, det andet sit til andre Lande. Der bliver nu fastsat en vis Udførselsprocent med Udførselspligt og Ret til disse to Markeder, og det første Firma vil da være interesseret i at afgive sin Udførselsret til andre Lande i lige saa stærk Grad som det sidste Firma i at afgive sin Udførselsret til England. Er nu f. Eks. Markedsprisen 10 Kr. højere pr. 50 kg i andre Lande end i England, vil der ved Bytningen være at afgive en Erstatning paa tilsvarende Beløb

*) Se Mælkeritidende. 1915. S. 859.

fra det andet Firma til det første. Erstatningens Størrelse bliver dog en ren Handel mellem Firmaerne. — Med Hensyn til Punkt 3 blev der truffet den Ordning, at Børsnoteringen og Statistikudvalgets Notering suspenderedes, og at der hver Uge i Fællesskab fastsættes et »Afrekningstal« (*), paa Grundlag af hvilket Mælkerierne faar Ugens Smør betalt.

Denne Ordning søgtes derefter hurtigst muligt gennemført. Smørekspport-Udvalget oprettede et Kontor i Frederiksberggade (Nr. 1 B) i København under Kontorchef *Kyeds* Ledelse, hvorfra der ved stadige Indberetninger fra Eksportører og Toldvæsen føres Kontrol med Reglernes Overholdelse, hver Uge bestemmes, efter hvilket »Førholdstal« Smørret skal eksporteres til England og imod Syd, og nu er det umuligt saavel for de enkelte Mælkerier som for hidtil ukendte Opkøbere at eksportere Smør. Alene de af Ministeriet autoriserede Eksportører kan eksportere.

Denne Ordning har vist sig meget snild og tilfredsstillende. Kun Skade, at den ikke kunde træde i Virksomhed nogle faa Dage tidligere; thi i Begyndelsen af Oktober bød tyske Opkøbere vældige Priser, og da Noteringen den 7. Oktober var naaet op til 170, og der i de følgende Dage omkring paa Mælkerierne blev købt Smør til øjeblikkelig Afsendelse til Tyskland og Østrig, som betaltes kontant med 220—230, ja 235 Øre pr. Pd., blev det vanskeligt for de almindelige Eksportører at tilfredsstille Mælkerierne. Eksportørerne maatte selv ønske at komme ind under Kontrollens Bestemmelser for at blive fri for den helt vilde Konkurrence; men Noteringen maatte suspenderes, og den 14. Oktober blev Afregningstallet fastsat til 205, som ganske naturligt næste Torsdag, 21. Oktober, igen maatte nedsættes til 170.

Den voldsomme Stigning i Slutningen af September

*) Dette skal være et Udtryk for den Gennemsnitspris, der kan opnaas ved at sælge til forskellige Priser til forskellige Lande.

og Begyndelsen af Oktober vakte naturligvis Misfornøjelse i England, men da *Harald Faber* og Eksportørerne i Danmark i Løbet af et Par Uger fik Englænderne gjort bekendt med de virkelige Forhold og den nu trufne Ordning til Handelens Betyggelse, blev de beroligede og forstod, at der var handlet baade hurtigt og hensynsfuldt imod dem af det danske Smørekspor-Udvalg.

En vanskelig Krise var overstaaet, og vil vi nu bag-efter se paa de maanedlige Gennemsnitstal i Tabel I, vil vi se, at Smørprisen, der begyndte forholdsvis lav i November, steg tilfredsstillende i December og Januar, derefter holdt sig jævnt høj i 6—7 Maaneder og omsider hen i September og Oktober steg til en hidtil uanet Højde. — De i Tabellen opførte Tal viser, at der hele Tiden fra Januar til September var nogen Forskel mellem Børsudvalgets og Statistikudvalgets Noteringer; men den Kendsgerning, at Børsudvalget i disse 9 Maaneder maatte foretage 11 Inkluderinger af først 2 og senere 3 Øre pr. Pd., vidner om, at Gennemsnitstallet for Statistikudvalgets Noteringer ikke alene uden Tvivl kommer den virkelig opnaaede Aarspris nærmest, men ogsaa at Statistikudvalgets Gennemsnitstal ingenlunde er for højt, saaledes at Mælkeriernes Gennemsnitspris for Aaret fra November 1914 til Oktober 1915 kan sættes til mindst 135 Øre pr. Pd., altsaa ca. 29 Øre højere end det foregaaende Aar.

Hvad dernæst Smøreksporens Størrelse angaar, kan der i Mangel af dansk Statistik kun henvises til den engelske, der i Tabel II for Kalenderaaret 1915 er sammenstillet med de tilsvarende Tal for de nærmest foregaaende fire Aar. — Her ses det først, at Englands Tilførsel fra Rusland har været meget stor. Denne, der jo hovedsagentlig er foregaaet over Archangelsk, omfatter uden Tvivl ikke alene det Smør, som plejer at gaa direkte til England, men ogsaa, hvad der fra Sibirien, det egentlige Rusland og Finland plejer at gaa til Danmark og Tyskland. Al Afsætning den Vej har i Aar været standset, men i England har der været gode Priser at opnaa, og derfor

er Smørret sendt over Archangelsk, selv om Transporten har været langvarig, uregelmæssig og kostbar.

Fra Sverige har Tilførslen derimod været usædvanlig lille, kun ca. 40 pCt. af den sædvanlige Mængde, og det maa vel skyldes saavel Nedgang i Produktionen og et delvist Eksportforbud som en forholdsvis forøget Eksport til Tyskland, idet efter Forlydende en Del svenske Eks-

Tabel II.
Englands Indførsel af Smør i Cwts.

(1 Cwt. = 50.8 kg.)

Fra	1911	1912	1913	1914	1915
Rusland	638284	638650	751414	616380	1017507
Sverige	360357	335014	332331	270138	129505
Danmark	1707178	1618048	1706759	1749072	1327100
Holland	104655	113716	153172	183999	44622
Frankrig	171080	246652	248579	273819	352090
Forenede Stater .	23052	2596	164	7844	77130
Argentina	24209	67244	72418	55704	82947
Victoria	441481	264522	275519	204716	106024
N. S. Wales	281588	186695	155936	122392	158222
Queensland	151330	90036	156914	106694	107424
New Zealand	276446	349012	251663	357920	374898
Kanada	61936	27	813	3151	24401
Andre Lande	61096	47947	33310	32092	53525
Ialt	4302692	4005159	4139022	3983921	3855395

portører har ladet sig forlede af de høje Priser til at sende forholdsvis meget Smør til Tyskland og forsømme deres gamle Kunder i England. — Lignende Forhold har, saa vidt bekendt, gjort sig gældende for Hollands Vedkommende; men her maa det jo ogsaa erindres, at det er vanskeligt at dømme om, hvor meget Forbruget af Mælk og Mælkeprodukter er steget i selve Holland, særlig paa

Grund af de mange dels landflygtige Belgiere og dels in-
 ternerede Soldater fra Belgien og andre Lande.

Fra Frankrig er Tilførslen vel stegen i Sammenlig-
 ning med de nærmest foregaaende Aar, men den er ikke
 naaet op til, hvad den var i 1910 og tidligere Aar inden
 Mund- og Klovesygens haarde Angreb i 1911. Man kan
 derfor ikke med Rette kalde Tilførslen fra Frankrig sær-
 lig stor, tilmed da de Dele af Frankrig, hvorfra Smør-
 eksporten foregaar, jo ligger langt fra Fronten. — Der-
 imod er Tilførslen fra Argentina, Kanada og særlig fra
 de Forenede Stater i Nordamerika mærkelig forøget, lige-
 som ogsaa Tilførslen fra Nordamerika af Ost og Bacon;
 men her er det vel, som tidligere Aar af og til, de høje
 Priser, der har lokket Varerne frem. — Tilførslen fra
 Australien og New-Zealand har omtrent været som de
 nærmest foregaaende Aar.

Alt i alt har Englands Tilførsel af Smør i 1915 kun
 været lidt mindre end i de foregaaende Aar, og hvad Ned-
 gangen fra Danmark angaar, maa den, som foran for-
 klaret, tilskrives dels Nedgang i Produktionen paa Grund
 af høje Foderstofpriser, Salg af Køer og talrige Angreb
 af Mund- og Klovesyge, dels stærk Nedgang i Danmarks
 Indførsel af Smør og endelig i Efteraarsmaanederne stærk
 Efterspørgsel fra Tyskland og Østrig, hvilke Lande dog
 ogsaa før Krigen var betydelige Aftagere, f. Eks. i 1912
 og i 1913 Tyskland Smør og Fløde tilsammen repræsen-
 terende 33—39 Mill. Pd. Smør og Østrig 6—8 Mill. Pd.
 — Hvor meget der i 1915 er gaaet Syd paa, kan endnu
 ikke oplyses.

Af Interesse er det at bemærke, at samtidig med de
 foran omtalte kritiske Uger for den danske Smørekspert
 var der ogsaa Uro i vore Nabolande. — I N o r g e fandt
 man det nødvendigt ved et Møde i Landbrugsdepartemen-
 tet 14. Oktober, at Smørpriserne maatte reguleres for det
 indenlandske Forbrug, og straks efter blev der udstedt
 et Udførselsforbud, dog saaledes, at Landbrugsdeparte-
 mentet kan give Dispensationer. — I S v e r i g e udstedte

Regeringen 21. Oktober et Forbud mod Udførsel af Natur-smør, som ikke er forsynet med Runemærket, som traadte i Kraft samme Aften Kl. 12. Prisen paa ikke-runemærket Smør faldt derved i Løbet af en Uge fra 4 Kr. 30 Øre til 3 Kr. 15 Øre pr. kg. — I Tyskland indførtes i Oktober Maksimalpriser, og i Holland har Eksporten hele Aaret været indskrænket til 70 pCt. af det statskontrollerede Smør.

Osteproduktionen har ogsaa haft et meget mærkeligt Aar, og Ostepriserne er stegne til en hidtil ukendt Højde. — Allerede i Efteraaret 1914 købte Ostehandlerne omkring paa Mælkerierne alt, hvad der var salgbar Vare, og betalte med gode Priser, samtidig med at Detailpriserne i Byerne steg i betydelig Grad. Indførselen var kun sparsom, og Eksport af endog ret mager Ost gav god Fortjeneste, og for at sikre Befolkningen en tilstrækkelig Forsyning blev der derfor allerede i November 1914 indledet Forhandlinger mellem Prisregulerings-Kommissionen og Mælkeribrugets Organisationer. — Vinteren forløb dog, uden at der blev fundet nogen tilfredsstillende Ordning, og hen paa Foraaret forøgedes Produktionen ca. 25 pCt. udover det sædvanlige, idet Mælkerierne ganske naturlig ønskede at benytte Lejligheden til nu at forøge Osteeksporten, som der i saa mange Aar har været talt om, uden at den har bragt synderlig Fordel.

Trods Produktionens Forøgelse steg dog Efterspørgslen, og særlig de magre Blandingsost steg mest i Pris. De erfarne Osteproducenter vedblev vel at forsyne deres sædvanlige Kunder, der villig betalte de stigende Priser, da al indført Ost blev mere og mere sparsom og dyr. Men der var mange Mælkerier, som kun plejer at lave Ost til stedligt Forbrug, der nu forøgede Produktionen, og det manglede ikke paa »Eksportører«, som uden Kritik købte endog helt friske Ost, der i mange Tilfælde ikke kunde taale Transporten. — Man hørte om Utilfredshed

med Kvaliteten i Tyskland, og midt i Juni syntes Eksporten foreløbig at skulle ophøre.

I Juli og hen i August kom Eksporten atter stærkt paa Tale, og de høje Detailpriser paa almindelige Husholdningsvarer foranledigede da, at der den 25. August blev udstedt Forbud mod Eksport af Ost, idet der dog blev meddelt de osteproducerende Mælkerier en staaende Dispensation til at udføre et Kvantum Ost, der svarede til 25 pCt. af deres Produktion og af de allerede forhaandenværende Beholdninger. »Udførselen sker imod Forevisning og Aflevering for hver Sending af et af Kontoret for Mejeristatistik (Vindegade 72, Odense) udfærdiget Udførselsbevis, der vil kunne benyttes til Udførsel af det paalydende Kvantum Ost, uanset paa hvilket Mejeri her i Landet denne Ost er produceret.«

Denne sidste Bestemmelse foranledigede, at Osteeksporten kunde blive til direkte Fordel ogsaa for de Mælkerier, der leverede deres Ost til deres sædvanlige, hjemlige Kunder — ja endog for de Mælkerier, der fordelte hele Produktionen til deres egne Andelshavere. Disse Mælkerier kunde nemlig fra Kontoret i Odense faa udleveret »Udførselsbevis« lydende paa en Fjerdedel af deres Produktion, og dette »Udførselsbevis«, en hel ny Handelsvare, kunde sælges til en Eksportør, der havde købt Ost, for hvilke Producenten ikke kunde skaffe »Udførselsbevis«, idet intet Mælkeri kunde skaffe »Udførselsbevis« for mere end en Fjerdedel af sin Produktion. — En mig bekendt troværdig Mælkeribestyrer paa Fyn solgte saaledes i Slutningen af Oktober sit »Udførselsbevis« for 35 Øre pr. kg, medens han beholdt Ostene og Dagen efter blev budt 86 Øre pr. kg for Skummetmælksost til Hjemmemarkedets Forsyning, saaledes at han i Virkeligheden fik 121 Øre pr. kg for sin Produktion af Skummetmælksost.

Denne den 25. August indførte Ordning af Eksporten viste sig tilfredsstillende for Mælkerierne, og Eksporten gik ret livlig i September og Oktober; men Priserne i Hjemmemarkedet vedblev at være meget høje, og der blev derfor i de sidste Dage af Oktober indledt nye Forhandlinger mellem Regeringen og Mælkeribrugets Organisationer, hvorefter Justitsministeriet 5. November udstedte en Bekendtgørelse om, at den i August truffne Ordning ændredes derhen:

at der fremtidig kun maa udføres 15 pCt. af den samlede Produktion,

at Udførsel kun maa finde Sted af Ost med et Sødmælksindhold af mindst 20 pCt., svarende til 23 pCt. Fedtstof af Ostestoffet, og

at Udførselen kun maa ske gennem de af Landbrugsministeriet dertil godkendte Eksportører paa de før Udførselen særlig foreskrevne Vilkaar, saaledes at Hjemmeforbrugets Tarv behørig iagttages.

Bekendtgørelsen traadte straks i Kraft, og Udførsel af mager Ost blev saaledes forbudt, hvorved man mente at sikre Hjemmemarkedet den billigste Ost, og tillige mente man at forhindre, at den daarlige, magre Ost vedblivende skulde misrekommandere den danske Ostproduktion paa det udenlandske Marked.

Interessant vil det blive, naar de statistiske Oplysninger kommer frem, at se, hvor stor Eksporten har været. At Importen kun har været lille, er temmelig sikkert. — Ved Aarets Slutning var Lagrene kun smaa, og Priserne var stegne til, at bedste dansk Gouda- og dansk Schweizerost betaltes paa Mælkerierne med indtil 110 Øre pr. Pd. og i Detailhandelen med 150 Øre pr. Pd., medens gode Blandingsost betaltes med 50—60 Øre pr. Pd. paa Mælkerierne og indtil 1 Kr. pr. Pd. i Detailhandelen, og almindelig Skummetmælksost betaltes paa Mæl-

kerierne med ca. 40 Øre pr. Pd. og i Detailhandelen med 60—65 Øre pr. Pd., og mange Mælkerier har solgt en stor Del af Osten i alt for frisk Tilstand.

Efter Forlydende skal der ogsaa være bleven budt ret høje Priser for Kasein *), men det er vistnok kun ganske undtagelsesvis, at Produktion har fundet Sted. Derimod har ganske naturligt alle Slags Knapost, fynsk Røgst og ogsaa Myseost været efterspurgt og hjembragt gode Priser.

Endnu skal det omtales, at de Forretningsfolk indenfor Mælkeribruget, der har været mindst godt stillede i det forløbne Aar, er dem, der skal have deres største Om-sætning ved Detailsalg af Mælk. — Ikke alene i Københav, men ogsaa i de større Provinsbyer har det været vanskeligt for Mælkehandlerne at stille saavel Mælkeproducenterne som Forbrugerne tilfreds. De i Efteraaret 1914 gældende Detailpriser paa Mælk tillod ikke Mælkehandlerne at give en Pris, der kunde sidestilles med Indtægten af Mælk ved Produktion af Smør, Ost, Flæsk og Kalvekød, og i Løbet af Vinteren maatte Producenterne have Prisen forhøjet, selv om der var gamle Kontrakter, idet de høje Foderstofpriser og Mund- og Klovesygen voldte mange Indskrænkninger i Produktionen. Følgelig maatte ogsaa Detailprisen forhøjes, og da dette gentog sig i Løbet af Foraaret og Sommeren, blev man i Byerne og særlig i København betænkelig for, hvad Enden skulde blive. Der førtes talrige Forhandlinger mellem Producenter og Mælkehandlere, og paa Sjælland blev det forsøgt at faa en Del af Andelsmælkerierne til at levere Mælk til en Sammenslutning af Mælkehandlere i København, uden at det dog lykkedes at faa Sagen gennemført, fordi Andelshaverne forlangte en høj Pris, hvis de skulde undvære Skummetmælken. Ad den Vej kunde der ikke skaffes billige Mælk.

*) Udførsel af Kasein blev forbudt 22. Novbr. 1915.

Prisreguleringskommissionen lod et særligt »Mælk e u d v a l g« undersøge Sagen, og — saa vidt bekendt — drøftedes det i September, om Maksimalpriser *) skulde søges indført. Dette skete ikke; men der blev dog naaet det Resultat, at man fra 14. September 1915 fik ens Maal for Flaskemælk, nemlig L i t e r m a a l e t. — Enkelte Forretninger, hvoriblandt »K ø b e n h a v n s M æ l k e f ø r s y n i n g«, havde siden Meterlovens Ikrafttræden benyttet Flasker, der indeholdt $\frac{1}{11}$, $\frac{1}{2}$ eller $\frac{1}{4}$ Liter, men de fleste Forretninger benyttede mindre Flasker, nogle rummede en Pot (altsaa $3\frac{1}{2}$ pCt. mindre end en Liter), andre endnu mindre, og dette Misforhold havde Publikum fundet sig i — eller maaske ikke agtet paa. — Skulde Priserne reguleres, maatte der jo handles om et bestemt Maal, og man valgte da naturlig Litermaalet, der ved Meterloven indførtes i Detailhandelen for Mælk »i l ø s t M a a l«.

Hvad iøvrigt Arbejdet indenfor Mælkeribrugets Omraade angaar, kan det meddeles, at der er blevet holdt Udstillinger og Møder omtrent som tidligere. Mælkeriskolerne holdt Eksamen i Slutningen af Juni (i Stedet for i April **), og nye Kursus begyndte igen i September. — En Del Mælkerier, og deriblandt 2 af de foran omtalte 5 Mælkerier, har faaet opstillet Kølemaskiner og foretaget Udvidelser. Enkelte nye Redskaber er fremkomne, f. Eks. en ny Mælkepumpe, *Trifolium*, og en *Sie*, Ø k o n o m, konstruerede af Maskinmester *Ejgil Hansen*, en Mælkespandeløfter, konstrueret af Mælkeribestyrer *Elmer*, m. fl.; men de urolige Forhold og de stigende Priser har dog formentlig bevirket, at man mange Steder tøver med at gøre Bekostninger; — blot man ikke senere skal komme til at fortryde, at man har tøvet for længe.

*) I nogle Kommuner faar nu Ubemidlede »Dyrtidshjælp« i Form af Mælkebilletter, hvorved Mælken kan faas 6 Øre pr. Liter billigere end almindelig Dagspris.

**) Se Tidsskriftet. 1915. S. 142.